

УДК 159.923;378.147:[351.743:796](477)(045)

СОКОЛОВ О. А.,

старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ;
 <https://orcid.org/0000-0002-9738-5378>;

ЛУКІН Б. П.,

викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ;
 <https://orcid.org/0000-0002-4952-7407>

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО СЛУЖБОВО- ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З УРАХУВАННЯМ ТИПУ ТЕМПЕРАМЕНТУ

В статті у відповідності до результатів теоретико-методологічного аналізу визначено сутність готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України (НГУ) до службово-бойової діяльності засобами спеціальної фізичної підготовки із урахуванням типу темпераменту.

Ключові слова: *готовність, лідерство, майбутні офіцери, спеціальна фізична підготовка, структура, сутність, темперамент.*

Постановка проблеми. Процес службової підготовки працівників Національної поліції України (освітній процес майбутніх офіцерів) достатньо насичений та енерговитратний. Під час опанування профільними предметами службової підготовки, особовий склад підрозділів Національної поліції України (НПУ) постійно перебуває у психологічному та фізичному напруженні.

Моделювання умов виконання завдань за призначенням наближених до бойових під час практичних занять з вогневої, тактичної та спеціальної фізичної підготовки (й інших предметів) забезпечує стійке формування професійних компетентностей у поліцейських. Враховуючи вище зазначене, прослідковується важливість спеціальної фізичної підготовленості поліцейських різних категорій та вікових груп, у тому числі й майбутніх офіцерів НПУ, а також їх психологічної сумісності під час професійного удосконалення та безпосереднього виконання завдань за призначенням.

Варто підкреслити, що без достатнього рівня розвитку спеціальних фізичних якостей, неможливо забезпечити виконання завдань за призначенням покладених на поліцейських. Крім цього, психологічна сумісність за типом темпераменту під час комплектування підрозділів різного типу призначення на етапі початкової підготовки – забезпечує прискорене формування професійних компетентностей поліцейських різних категорій, а особливо майбутніх офіцерів НПУ, що позитивно вплине на якість виконання ними службово-оперативних завдань та підкреслює актуальність обраного напрямку наукової розвідки. Крім цього, впровадження у освітній процес майбутніх офіцерів НПУ сучасних педагогічних технологій удосконалення спеціальної фізичної підготовленості, прикладних методик спрямованих на формування психологічної стійкості до впливу несприятливих факторів службово-оперативної діяльності із урахуванням типу темпераменту – є актуальним напрямом наукових досліджень, як теоретичних, так, і емпіричних.

Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №2 Харківського національного університету внутрішніх справ (2020-2021 р.р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У відповідності до проведеного моніторингу з обраного напрямку дослідження [1-5] виявлено відсутність наукових праць присвячених вирішенню практичної проблеми формування готовності майбутніх офіцерів НПУ до службово-оперативної діяльності засобами спеціальної фізичної підготовки із урахуванням типу темпераменту, що потребує подальшого дослідження.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення сутнісних характеристик готовності майбутніх офіцерів НПУ до службово-оперативної діяльності із використанням засобів спеціальної фізичної підготовки та урахування типу їх темпераменту.

Під час теоретичного дослідження були використані наступні методи: ідеалізації, формалізації, аксіоматичні, історичні і логічні, сходження від конкретного, компоненти власного досвіду багаторічної підготовки працівників НПУ до службово-оперативної діяльності засобами фізичної та спеціальної фізичної підготовки, тощо.

Виклад основного матеріалу. Службово-оперативна діяльність Національної поліції України – загальна назва, яка відображає характер її діяльності на відміну від бойової діяльності Збройних Сил України. Збройні Сили призначені для ведення воєнних (бойових) дій у воєнний час, у мирний час вони частиною своїх сил несуть бойове чергування, а основними силами здійснюють заходи щодо підготовки до воєнних (бойових) дій, основним змістом якої є бойова (оперативна) підготовка військ (сил).

Розглянемо сутність та структуру готовності майбутніх офіцерів НПУ до службово-бойової діяльності. Офіцер (від латинського – «officiaries») перекладається як службовець і визначається в довідкових матеріалах, як особа командного і керівного (начальницького) складу у силових структурах та спеціальних службах різних країн світу. Підготовка майбутніх офіцерів для потреб НПУ здійснюється із урахуванням основних функцій покладених на підрозділи НПУ (закон України «Про Національну поліцію»). У свою чергу розвиток та удосконалення основних фізичних якостей та необхідних прикладних навичок (професійних компетентностей) організовується у відповідності до відомчих нормативно-правових документів [6, 7].

Охарактеризуємо поняття «підготовка». Цей термін, як зазначає І. Гавриш, взаємопов'язаний із фаховою освітою та ґрунтується на концепції безперервного навчання, збагачує поняття готовності. Підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки [8].

Готовність індивіда до професійної діяльності досліджували такі учені як: А. Бевз, С. Максименко, О. Хацаюк, А. Шемчук, В. Ягупов та інші учені і практики. З точки зору педагогічної науки існує декілька підходів стосовно дослідження проблеми готовності особистості до професійної діяльності: креативний, персоналістичний, культурологічний, змішаний, прикладний, тощо.

Під час аналізу науково-методичної та спеціальної літератури (Інтернет-джерел) зустрічається низка трактувань поняття «готовність особистості до професійної діяльності» (табл. 1).

Таблиця 1

**Трактування поняття
«готовність особистості до професійної діяльності»**

з/п	Автор	Визначення «готовність особистості до професійної діяльності»
1	Бевз А.А.	«певний ступінь відповідності змісту і стану психіки, фізичного здоров'я, якостей вимогам діяльності»
2	Кловак Г.Т.	«фахова компетентність, яку характеризують сукупність взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, відповідних знань, умінь і навичок»
3	Сосновський Б.О.	«ієрархізованої системи професійно важливих якостей і властивостей особистості, необхідних і психологічно достатніх для ефективної професійної діяльності»

Слід відмітити, що багатьма авторами зазначеними у табл. 1, звертається увага саме на фізичну готовність до професійної діяльності, але не розкриваються необхідні засоби фізичної (спеціальної фізичної) підготовки (функціональні вправи, спеціальні комплекси фізичної підготовки, тренажери, технічні засоби навчання) для її досягнення, а також не ураховується типологізація темпераменту, що підкреслює актуальність обраного напрямку наукової розвідки.

Трактування поняття «готовність майбутніх офіцерів до службово-оперативної (бойової) діяльності» наведено у табл. 2.

Таблиця 2

**Трактування поняття
«готовність майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності»**

з/п	Автор	Визначення «готовність майбутніх офіцерів до службово-бойової діяльності»
1	Балендр А.В.	«інтегроване утворення, що включає в себе сукупність конфліктологічних знань, умінь і навичок професійної діяльності, а також – необхідних особистісних якостей, які дозволяють попереджати міжособистісні зіткнення в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності та належним чином організувати діяльність підлеглого особового складу»
2	Недбай М.П.	«структурна інтеграція професійно важливих якостей особистості, знань, умінь та навичок щодо загальнонаукових основ сучасної техніки, формування яких відбувається під час навчально-виховного процесу у ВВНЗ»

3	Старчук О.О.	«професійно-особистісне новоутворення майбутнього військового фахівця, що формується у процесі фізичної підготовки, забезпечує можливість сформувати у майбутніх офіцерів ситуацію успіху і реалізувати її в процесі професійного становлення й самовдосконалення під час військової служби»
---	--------------	--

Таким чином, поняття «готовність майбутніх офіцерів НПУ до службово-оперативної (бойової) діяльності» доцільно вважати похідним від поняття «готовність особистості до професійної діяльності».

Подальший аналіз науково-методичної та спеціальної літератури свідчить про те, що запропоновані визначення співпадають із висновками та науковими теоріями провідних учених таких, як: А. Ісаєв, І. Платонов та інших, що готовність є особистісним утворенням, проте воно не є стійким (В. Уліч) і залежить від потреб та можливостей особистості які можуть змінюватись.

Також доцільно звернути увагу на те, що готовність є компетентність (Г. Кловак, О. Хачаюк, В. Шемчук). Крім цього, готовність залежить від сформованих компетентностей особистості, які необхідні для успішної діяльності (С. Кубіцький, В. Ягупов).

Важливим є те, що готовність особистості може бути сформована лише за умови, що вона має чітке уявлення про змістові характеристики професійної діяльності, а її якості та сформовані компетентності будуть відповідати вимогам даної діяльності (А. Бевз, М. Головань, Л. Карамушка, М. Тищенко та інші фахівці).

Як стверджує І. Павлов, темперамент є «основною рисою індивідуальних особливостей особистості». Отже, темперамент є біологічно зумовленим показником і під впливом соціального на ньому формується характер, розвиваються індивідуальні якості особистості. Для досягнення цілісного розуміння професійно-значущих якостей майбутніх офіцерів НПУ, виявлення впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на їх формування, доцільним є використання психодіагностичних методів дослідження.

З метою визначення індивідуально-типологічних компонентів темпераменту досліджуваних майбутніх офіцерів НПУ (курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ (ХНУВС)), членами науково-дослідної групи (НДГ) планується використання методики розробленої Г. Айзенком [9].

Нами очікується, що у відповідності до майбутніх результатів визначення типу темпераменту досліджуваних курсантів ХНУВС, можливим буде здійснення позитивного впливу на їх освітню діяльність із урахуванням перебігу різних психічних процесів, які викликані емоціогенними чинниками, психолого-педагогічними впливами. Вище зазначене, безсумнівно підвищить якість виконання ними завдань за призначенням у різних умовах службово-оперативної діяльності.

Враховуючи вище зазначене, пропонуємо наступне визначення «готовність майбутнього офіцера НПУ до службово-оперативної діяльності» – особистісне утворення, яке формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на формування у поліцейського готовності до виконання службово-оперативних завдань, до захисту України та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності, вимог цієї діяльності до рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовленості набутої із урахуванням типу темпераменту індивіда.

Подальший аналіз досліджень з проблеми формування готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ) до службово-оперативної (бойової) діяльності дозволяє виділити в її структурі ряд спільних компонентів (табл. 4).

**Аналіз виділення компонентів у структурі готовності
майбутніх офіцерів НПУ до службово-оперативної (бойової) діяльності**

Учений	Компонент			
	I компонент	II компонент	III компонент	IV компонент
Бойко О.В.	мотиваційний	ціннісний	пізнавальний	діяльнісний, особистісний
Кубіцький С.О.	ціннісно-мотиваційний	когнітивний	практичний	оцінний
Маріонда І.І.	змістово-цільовий	мотиваційний	організаційно-діяльнісний	контрольно-регульований
Троцький Р.С.	мотиваційно-ціннісний	понятійно-змістовий	операційно-діяльнісний	емоційно-вольовий
Швець Д.В.	мотиваційний	когнітивний	діяльнісний	рефлексивний

У відповідності до вище викладеного вважаємо, що структура готовності майбутніх офіцерів НПУ до службово-оперативної діяльності містить наступні компоненти:

- мотиваційний – розуміння труднощів службово-оперативної діяльності та їх подолання, оцінювання своїх можливостей стосовно управління психічним та фізичним станом;
- функціональний – формування та розвиток необхідних прикладних (професійних) компетентностей, які необхідні для виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-оперативної діяльності;
- прикладний – забезпечення розвитку прикладних (професійних) рухових дій засобами спеціальної фізичної підготовки та засобами різних форм фізичної підготовки;
- стресостійкий – формування високої психологічної стійкості із урахуванням типу темпераменту поліцейських різних категорій до несприятливих факторів службово-оперативної діяльності.

Висновки і пропозиції. Відповідно до результатів теоретичного дослідження, визначено сутність готовності майбутніх офіцерів НПУ до службово-оперативної діяльності засобами спеціальної фізичної підготовки із урахуванням типу темпераменту.

Готовність майбутнього офіцера НПУ до службово-оперативної діяльності це – особистісне утворення, яке формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на формування у поліцейського готовності до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-оперативної діяльності, до захисту України, та забезпечує узгодження ним знань про зміст та структуру професійної діяльності та вимог цієї діяльності до рівня спеціальної фізичної підготовленості набутої із урахуванням типу темпераменту та психофізіологічного стану, сформованих компетентностей професійної діяльності зі сформованими та усвідомленими ним в процесі розвитку можливостями та потребами; а також структуру такої готовності за мотиваційним, функціональним, прикладним, та стресостійким компонентами.

Членами НДГ пропонується впровадити отримані результати у систему спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів НПУ. Перспективи подальших розвідок у обраному напрямі передбачають визначення підходів, принципів, форм, методів та засобів, які доцільно застосувати під час практичних занять зі спеціальної фізичної підготовки (форм фізичної підготовки) в системі професійної освіти, для формування готовності майбутніх офіцерів НПУ до службово-оперативної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Хацаюк О. В., Каратаєва Д. О. Удосконалення техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України із використанням сучасних технічних засобів навчання (НДР «Модель-РБ»). Харків : АВВ МВС України, 2008. 135 с.
2. Моргунов О. А., Ярещенко О. А., Хацаюк О. В. Напрямки розвитку військово-прикладних навичок застосування засобів індивідуального захисту та активної оборони

курсантами-правоохоронцями. *Честь і закон*. 2017. № 4 (63). С. 49–55.

3. Маковський О. К. Формування лідерських якостей майбутніх офіцерів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02. Хмельницький, 2002. 18 с.

4. Кокун О. М. Психологічна структура лідерських якостей майбутнього офіцера. *Вісник Національного університету оборони України*. 2012. Вип. 4. С. 170–174.

5. Бортник С. М., Моргунов О. А., Артем'єв В. О., Хомко І. Г. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. Харків : ХНУВС, 2017. 136 с.

6. Моргунов О. А., Забора А. В., Соколов В. В. Робоча програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» вибіркового компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 081. Право (Поліцейські) : роб. прог. навч. дисц. Харків : ХНУВС, 2020. 24 с.

7. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16> (дата звернення: 10.04.2021).

8. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2006. 542 с.

9. Айзенк Г. Ю. Структура личности. Психология личности. М. : КСП+, 1999. 464 с.

Отримано 12.04.2021

